

Tartu Ülikool
Sotsiaal – ja haridusteaduskond
Riigiteaduste instituut

Poliitiliste skandaalide mõju erakonna reitingule
Reformierakonna skandaalide näitel aastatel 2012-2014

Bakalaureusetöö

Koostaja: Kaisa Edenberg

Juhendaja: PhD Alar Kilp

Tartu 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....

/Kaisa Edenberg/

Sisukord

1. Sissejuhatus	1
2. Teoreetilised alused.....	3
2.1 Poliitiline skandaal	3
2.2 Poliitilise skandaali ajalooline taust	4
2.3 Poliitilise skandaali tunnused.....	4
2.4 Poliitilise skandaali tüübid	5
2.5 Poliitilise skandaali faasid.....	6
2.6 Meedia olulisus skandaali vahendajana	6
2.7 Skandaalide mõju usaldusvärsusele	7
3. Meetod	9
3.1 Uurimise eesmärgi määratlemine.....	9
3.2 Uurimisvalim	9
3.3 Erakonna populaarsuse mõõtmine	10
4. Uurimistulemused ja analüüs	11
4.1 ACTA skandaal.....	11
4.2 Silvergate`i skandaal	14
4.3 Autorollo skandaal	17
4.4 Sisevalimiste ehk Ojulandi skandaal.....	19
4.5 Sirbi skandaal	21
4.6 Siim Kallase skandaal	23
5. Järeldused ja diskussioon	25
6. Kokkuvõte	27
7. Summary	28
8. Kasutatud kirjandus.....	29

Joonised

Joonis 1. ACTA skandaal ja Reformierakonna toetus	13
Joonis 2. Silvergate`i skandaal ja Reformierakonna toetus	16
Joonis 3. Autorollo skandaal ja Reformierakonna toetus	18
Joonis 4. Sisevalimiste ehk Ojulandi skandaal ja Reformierakonna toetus	20
Joonis 5. Sirbi skandaal ja Reformierakonna toetus	22
Joonis 6. Siim Kallase skandaal ja Reformierakonna toetus.....	24

1. Sissejuhatus

Esindusdemokraatia toimimise üheks eelduseks on usaldus poliitiliste institutsioonide vastu. Viimastel aastakümnetel on täheldatud mitmetes riikides poliitiliste institutsioonide usaldusväarsuse langust. Seda fenomeni on eranditult täheldatud nii uutes kui ka vanades demokraatlikes riikides (Dalton 2004).

2014. aasta sügisel läbi viidud Eurobaromeeter uuringust selgub, et vähene ja langeva trendiga on Eestis usaldus just eelkõige erakondade vastu, mida usaldab kõigest 13% kodanikest. Võrreldes viimase mõõtmisperioodiga on erakondade usaldus langenud 9% võrra. (Eurobarometer 82)

Kindlasti võib pidada poliitilist usaldust ja erakonna usaldust mõjutavaks faktoriks poliitilisi skandaale.

Käesolev bakalaureusetöö püüab kuue Eesti Reformierakonda puudutava poliitilise skandaali põhjal analüüsida kas ja kuidas avaldasid need skandaalid mõju erakonna reitingule.

Antud eesmärgi saavutamiseks on käesoleva töö struktuur jaotatud kahte ossa. Esmalt käsitleb töö teoreetilist materjali, kus tuuakse välja poliitilise skandaali definitsioon, ajalooline taust ning poliitilise skandaali tunnused, skandaali tüübid ning skandaali faasid. Samuti kirjeldatakse meedia rolli skandaalide vahendajana ning skandaalide eeldatavat mõju erakondade usaldusväarsusele. Seejärel on selgitatud lähemalt uurimisküsimust, uurimisvalimit ning meetodit, kuidas püüab autor püstitatud küsimusele vastust leida.

Järgneb analüüsi osa, kus autor kirjeldab skandaale jagades need faasideks: 1) skandaali eellugu, 2) skandaali puhkemine, 3) skandaali kulminatsioon, 4) skandaali järellainetus, 5) Skandaali kirjeldusele järgneb skandaali analüüs.

Järelduste tegemisel püüan oma uurimistulemusi sobitada töö alguses esitatud teoreetiliste lähtekohtadega ning püüan anda hinnangu uurimise tulemustele.

Teema on aktuaalne, kuna viimastel aastatel on Eestis aset leidnud mitmeid erinevaid poliitilisi skandaale, mis on kindlasti jätnud oma jälje nii skandaalis osalenud isikutele kui ka skandaali puudutavale erakonnale.

Üheks põhjuseks just antud uurimisteema valimisel on ka asjaolu, et poliitiliste skandaalide mõju erakondade reitingule ja skandaalis osalenud isikute valimistulemustele on Eestis seni veel vähe uuritud. Tartu Ülikooli Riigiteaduste Instituudis kaitses 2014. aasta kevadel bakalaureusetööd Silver Lulla teemal: „Eesti poliitskandaalid aastatel 2009-2013 ja nende mõju parlamendierakondade populaarsusele“ ja Imre Sööt (2014) teemal: „Skandaalide mõju erakondade rahastamise süsteemile: Saksamaa näitel.“

Mõnevõrra enam on poliitilisi skandaale uurinud Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja suhtekorralduse üliõpilased – Lauri Tankler (2005): „Poliitilise vastutuse mõiste konstrueerimine meedias kolme poliitilise skandaali näitel.“ Sigrid Sõerunurk (2005): „Poliitilise skandaali konstrueerimine Postimehes välisministeeriumist kadunud dokumentide juhtumi näitel.“ Taavi Eilat (2013): „Ajakirjanduse ja poliitika roll ning suhted poliitilises skandaalis Silvergate`i näitel.“

2. Teoreetilised alused

2.1 Poliitiline skandaal

Poliitilise skandaalina võib käsitleda seadusevastast, ebaeetilist või ebamoraalset käitumist avalikul ja vastutaval positsioonil.

Poliitilise skandaali mõistet on erinevatel aegadel erinevate autorite poolt käsitletud ja mõtestatud üsna erinevalt.

Robert Williams (1998: 6) on defineerinud skandaali mõistet järgmiselt: „Skandaal on avalikkuse reaktsioon sellele, kui mingi organisatsioon ei täida oma lubadust.“ Kuigi antud definitsioon on lühike ja lihtne, siis leidub ka neid, kes on skandaali olemust veelgi põhjalikumalt lahti seletada püüdnud.

Üks tähtsamaid ja tuntumaid teoreetikuid John B. Thompson (2000: 13) on skandaali tähendust sõnastanud järgmiselt: „Skandaal viitab tegudele või sündmustele, mis seostuvad teatud üleastumisega (või ka patustamisega), mis tuleb avalikuks ja on piisavalt tõsine, et esile kutsuda avalikkuse reaktsiooni.“

Iga poliitiline skandaal on erinev, kuid tavaliselt toimub süüdistamine mingi kindla poliitilise normi rikkumise eest ja toime on pandud võimu väärkasutamine (Williams 1998: 8).

Robert Williamsi (1998) järgi on poliitilisel skandaalil kaks dimensiooni – poliitiline dimensioon ja meedia. Meedia on see, kes kajastab skandaali ja arendab seda edasi (Garrard, Newell 2006: 48). Autori arvates ongi oluline märkida, et tänapäeva meedia tundub töötavat põhimõttel, et halb uudis või negatiivne kajastus müüb paremini kui positiivne kajastus, sest negatiivne kajastus äratab üldsuses teravamaid emotsioone ja toob teemale enam tähelepanu. Skandaali kajastatakse pikalt ning arutatakse läbi skandaali kõik tahud. Skandaali arendatakse ja kajastatakse niikaua, kuni ainet on ning kuni sensatsioonilised pealkirjad aitavad publiku huvi suurendada. Muidugi on see hea, et meedia näol on tegemist tõhusa avaliku kontrollmehhanismiga. Teisalt aga võib taoline „ülekajastatus“ või faktide valikuline esitamine määrada kellegi hea nime, kes hilisemate asjaolude selgudes tegelikult midagi valesti ei teinud.

Ka Robert Williams (1998: 7) on öelnud: „Isiku seotus skandaaliga ei tähenda alati seda, et see isik on milleski süüdi või millegi eest vastutav. Pigem tähendab see seda, et avalikkus seostab

neid isikuid teatud poliitilise skandaaliga.“ Selle seose tekitamisel ongi meedial väga oluline roll.

2.2 Poliitilise skandaali ajalooline taust

John B. Thompsoni järgi muutusid sõna skandaal ja selle tuletised Euroopa keeltes üha levinumaks alates 16. sajandist, kuid sel sõnal endal on palju pikem ajalugu, mis ulatub koguni kreeka, ladina ja judokristluse õpetusse. Varajasi kreeka tuletisi nagu näiteks sõna *skandalon*, kasutati kujundlikult religioossetes tekstides inimese kohta, kes häbistas usulisi vaateid või institutsioone. (Thompson 2000: 12)

2.3 Poliitilise skandaali tunnused

Skandaal viitab tegudele, sündmustele või asjaoludele, millel on alljärgnevad omadused (Thompson 2000: 13-14):

- 1) Teatud väärtuste, normide või moraalsete eeskirjade vastu patustamine.

Oluline on tähelepanek, et kõik moraalinormide rikkumised ei too endaga kaasa skandaali. Tähtis on ka skandaali puhkemise keskkond ehk ühes kultuurikeskkonnas tekkinud skandaal ei pruugi olla seda teises kultuurikeskkonnas.

- 2) Salajasus ja varjamine, kuid oluline on, et skandaali asjaolude esinemisse usuvad tugevalt asjasse puutumatud isikud.

Skandaalis osalejad püüavad oma moraalinormist üleastumist iga hinna eest varjata. Seega, selleks, et skandaalid jõuaksid avalikkuse ette, on vaja kolmandat isikut. Tavaliselt on tegemist poliitilise oponentiga, kes annab vihje sündmuse toimumisest. Selles etapis muutub väga tähtsaks meedia roll ehk avalikustamine.

- 3) Pahameele teke - mõned asjasse puutumatud isikud panevad pahaks toimepandud tegusid või juhtunud sündmusi ja võivad solvuda nendest üleastumistest.

Näitkeks riigi kodanikud panevad pahaks, kui valitseva erakonna nimekas liige on põhjustanud skandaali või rahvas võib pettuda oma presidendis, kuna on tulnud avalikuks, et presidendil on abieluväline armuafäär.

- 4) Mõned asjasse puutumatud isikud väljendavad oma pahameelt avalikult.

Pahameelt saab avalikult väljendada näiteks sotsiaalmeedias, interneti kommentaariumides ja avalikult protestides. Pahameelt on võimalik väljendada ka arvamuskirjade kaudu. Selles etapis on jällegi väga oluline roll meedial.

5) Nende sündmuste ja tegude avalikustamine ja hukkamõist võivad kahjustada skandaaliga seotud isikute mainet (alati pole see vajalik tingimus).

Skandaali keskmes olev inimene püüab iga hinna eest oma mainet kaitsta. Inimene püüab kas kõike eitada või siis näiteks oma õiguste kaitseks õiguskaitseorganite poole pöörduda.

Thompsoni (2000) teooria järgi on kõik nimetatud viis tingimust olulised koostisosad, et mingit sündmust saaks käsitleda skandaalina.

2.4 Poliitilise skandaali tüübid

Thompson (2000: 94;122) jagas skandaalid tunnuste alusel neljaks:

- 1) Seksiskandaalid
- 2) Finantsskandaalid
- 3) Võimuskandaalid
- 4) Kõneskandaalid (*talk scandals*)

Meedia laialdasele levikule on tänapäeval tekkinud täiesti uus skandaalitüüp – kõneskandaalid. Kõneskandaali iseloomustavad samad näitajad, mis kõiki teisi skandaale, kuid varjamine ja salajasus jääb tihti olemata, sest kõnesid esitatakse tavaliselt avalikult. Kõneskandaali puhul on tegemist väljendusliku eksimisega normide või reeglite vastu (Thompson 2000: 122).

Kõneskandaalid saavad alguse avalikult esitatud sõnavõttudest, milles kõneleja eksib ühiskonnas kehtivate reeglite ja normatiivide vastu. Keskne küsimus peitub selles, mida teatud positsioonidel olevad inimesed võivad avalikult öelda ning kuidas ja millisel toonil nad peaksid inimestega rääkima. Juhtivate poliitikute esinemine meedia rambivalguses mõjutab üha enam nende populaarsust. Kõneskandaalid näitavad selgemalt kui ükskõik mis teist tüüpi skandaalid, et poliitikute maine ja karjäär võivad kahjustuda ka ilma õigusvastase teo toimepanekuta (Ekström, Johansson 2008: 64-65).

Olenemata skandaali tüübist, iseloomustab neid sarnane struktuur: süüdistamine, eitamine, juurdlus, kinnimätsimine, värsked süüdistuste esitamised, edasine uurimine ja vahest isegi lõppjärelused (Williams 1998:12).

2.5 Poliitilise skandaali faasid

Sigrid Sõerunurk (2005) on oma bakalaureusetöös jaganud skandaalid faaside kaupa neljaks:

1) Skandaali-eelne periood

Siia perioodi kuuluvad sündmused, mis saavad hiljem skandaali aluseks. Sel perioodil võib ilmuda väike uudis, mida hakatakse hiljem skandaaliks konstrueerima.

2) Skandaali puhkemine

Sündmus või tegu saab avalikuks ning hakkab hoogsalt levima.

3) Skandaali kulminatsioon

4) Skandaali järellainetus

Võib ilmuda kohe pärast skandaali, kuid võib tekkida ka skandaali toimumisest üsna palju aega hiljem.

Skandaalide kirjeldamise aluseks ongi autor võtnud need neli skandaali faasi.

2.6 Meedia olulisus skandaali vahendajana

Nagu eelnevas peatükis sai nimetatud, siis 21. sajandil omab üha tähtsamat rolli skandaalide vahendamisel meedia.

Meediaajastul on tekkinud täiesti uut tüüpi skandaal – kõneskandaal, millel puudub salajasuse ehk varjamise element. Avaliku elu tegelastel on suurenenud just kõneskandaalidesse sattumise risk (Corner, Pels 2003: 73). Meedia jälgib teatud avalike isikute igat avalikult välja öeldud lauset ning võib ette tulla isegi seda, et öeldud lause võetakse kontekstist välja ning seda lauset või mõtet esitatakse hoopis teisel moel, kui see oli algselt esineja pool plaanitud.

Tänapäeval on peaaegu eranditult tegemist vahendatud skandaalidega (*mediated scandals*). See tähendab seda, et info skandaalide kohta jõuab inimesteni läbi meedia – trükiajakirjandus, televisioon ja sotsiaalmeedia (Thompson 2000: 31).

„Vahendatud skandaal ei alga mitte siis, kui üleastumine toime pandi, vaid hetkest, mil asi sai selgeks ning see avalikustati. Aeg, mil ajakirjanik kogub informatsiooni nimetakse skandaalieelseks etapiks“ (Thompson 2000: 73).

Meedia roll skandaalide vahendamisel on oluline, kuid problemaatiline on, kuivõrd võib lugeja usaldada kajastatud informatsiooni. On esitatud erinevaid arvamusi Eesti meedia kohta. Näiteks seda, et Eesti meedia probleemiks oli ja on ajakirjanike poolt kasutatavate allikate vähesus. Sageli toimub uudislugude koostamine vaid ametiasutustest ja pressikonverentsidelt saadud informatsiooni põhjal. Ei kontrollita fakte ega vastandata seisukohti ning ei kasutata teisi võimalikke lähenemisviise. Tihti iseloomustab Eesti ajakirjandust ka see, et ajakirjanikele antakse informatsioon edasi selle valdaja poolt ja neile sobiva tõlgendusega (Vihalemm 2004).

Meedia kommertsialiseerimine võimendas meedia huvi skandaalide vastu. Meedia muutus ühiskonnas valvekoeraks. Meedia kujundatud ja edastatud skandaalid on põhjustanud mitmete ministrite tagasiastumist (Vihalemm 2004: 22).

2.7 Skandaalide mõju usaldusväärsele

Kuigi tundub ilmselge, et vähemalt riikliku tasemega skandaalid kahjustavad avalikku toetust konkreetsetele poliitikutele ja erakondadele, siis skandaalide mõju poliitilisele usaldusväärsele on vähe uuritud (Bowler, Karp 2004).

On neid, kes arvavad, et skandaalide mõju ei ole võimalik kvantitatiivselt mõõta. Suurem osa teoreetikutest on arvamusel, et inflatsioon, tööpuudus, parteiline kuuluvus ja sõjaline julgeolek on teemavaldkonnad, mis mängivad rolli avaliku toetuse tekkimisel ühele või teisele poliitikule (Yankova 2005).

Ka Merike Blofield (2011: 220) arvab, et inimeste valimiseelistust mõjutavad erinevad faktorid. Skandaalid kuuluvad mittekontrollitavate faktorite hulka.

Teisalt on palju autoreid, kes usuvad, et meedia poolt kajastatud avalike teenistujate üleastumised mõjutavad avalikku toetust valitsusele. Susan Pharr (2000) näitab statistiliselt, et parim ennustaja avalikkuse rahulolematusele Jaapani valitsusega perioodil 1978 kuni 1996 on meedias avaldatud korrupsiooniartiklite arv.

Enamik teoreetikuid on arvamusel, et skandaalid omavad üldiselt negatiivset mõju nendes osalenud poliitikutele ning kogu poliitilisele süsteemile (Bowler and Karp 2004). Avalikkuse

pahameele suurus sõltub sellest, millist tüüpi skandaaliga on tegemist. Kõige negatiivsemalt suhtutakse finantsskandaalidesse (Carlson, Ganiel, Hyde 2000).

Eeltoodust saab järeldada, et skandaali ja erakonna/indiviidi toetuse vahelist seost ei ole võimalik üheselt oletada, vaid see seos tuleb leida konkreetset skandaali analüüsidest. Küll aga ei ole ükski eeltoodud teoreetikutest täheldanud skandaalide positiivset mõju erakonna toetusele.

3. Meetod

3.1 Uurimise eesmärgi määratlemine

Arvestades eeltoodud poliitilist skandaali puudutavat teooriat, püüan käesolevas töös uurida järgmiseid küsimusi:

1. Kas skandaalid mõjutavad erakonna reitingut?
2. Kuidas skandaalid mõjutavad erakonna reitingut?
3. Millist tüüpi skandaalid mõjutavad reitingut?

3.2 Uurimisvalim

Käesolevas töös analüüsib autor Eesti Reformierakonna 2012-2014. aastal tabanud kuut skandaali – ACTA skandaal, Silvergate'i skandaal, Autorollo skandaal, sisevalimiste ehk Ojulandi skandaal, Sirbi ja Siim Kallase skandaalid.

Eesti Reformierakond asutati 13. novembril 1994. aastal. Reformierakond on kõige pikemalt valitsusvastutust kandnud Eesti erakond olles olnud valitsuses: vahemikes 1995 - 1996; 1999-2001 dets; 2002 - 2003; 2003 - 2005; 2005 - 2007; 2007 - 2009; 2009 - 2011; 2011 - 2014; 2014 - praeguseni.

Valitsuse juhi rolli on erakond täitnud: 2002 - 2003; 2005 - praeguseni.

Reformierakonna valis autor uurimiseks just seetõttu, et alates 2012. aastast on erakonda tabanud mitmed poliitilised skandaalid, mis viisid erakonna toetuse TNS Emor andmete järgi kümnekonna protsendi võrra eelnevast madalamale ning erakonna toetus on püsinud madalamal tasemel kuni praeguse hetkeni. Sarnaseid arenguid näitavad ka teiste uuringufirmade andmed.

Reformierakond on hetkel liikmete arvult Keskerakonna järel teine. Alates erakonna asutamisest on järk-järgult kasvanud nii oma liikmete arv kui ka parlamendi kohtade arv. 2015. aastal toimus küll Riigikogu kohtade arvu vähenemine, kuid see ei olnud märkimisväärne.

1995. aastal 19 kohta, 1999. aastal 18 kohta, 2003. aastal 19 kohta, 2007. aastal 31 kohta, 2011. aastal 33 kohta, 2015. aastal 30 kohta. (Reformierakonna kodulehekülg)

3.2 Erakonna populaarsuse mõõtmine

Erakonna populaarsuse hindamisel toetun turu-uuringu firmale TNS Emor, kes on järjepidevalt igakuiselt teostanud erakondade reitingute mõõtmisi. Nende koduleheküljel leiab Eesti suuremate erakondade reitingud alates 2007. aastast.

Firmat iseloomustab range kvaliteedikontroll: hästi koolitatud küsitlejaskond, kaasaegsed andmekogumisvahendid, süstemaatiline järelkontroll jms.

TNS Emor mõõdab erakondade reitinguid kaks korda kuus. Erakonna reitingu mõõtmine kahel korral kuus võimaldab vähendada lühiajaliste skandaalide mõju erakonna reitingule. Selleks, et teha pikemaajalisi järeldusi, tuleks analüüsida 3-kuulisi ja veelgi pikemaid perioode.

Kasutatakse Capibuss- küsitlusi, mis tähendab seda, et ühel ajaperioodil intervjuueeritakse 550 vastajat nende kodudes. Ühes kuus küsitletakse kokku 1100 inimest vanuses 15+. Vastajad leitakse juhuvaliku teel.

Erakondade reitinguid seoses Riigikogu valimistega mõõdetakse küsimusega: „Kui homme toimuksid Riigikogu valimised ja sinna kandideeriksid toodud erakonnad, siis kelle poolt Te hääletaksite?“ Antud küsimusele vastavad 18+ juhuvalikusse kuuluvad inimesed, kelle hulk on valimistel u 80%.

Alates 2007. aasta aprillist on toimunud uurimismetoodikas väike muutus, nimelt on kõrvaldatud erakonna toetusprotsentide arvutamisel „ei oska öelda“ vastanute protsent. See võib muuta erakondade toetusprotsente kuude lõikes stabiilsemaks. (TNS Emor)

4. Uurimistulemused

4.1 ACTA skandaal

Skandaali eellugu

Skandaali eellooks või pidada Õhtulehes 6. veebruaril 2012 ilmunud Sander Silma artiklit, milles kirjutatakse:

"ACTA on arenenud riikides rahva eest salaja väljatöötatud leping, mis annab internetiteenuse pakkujale kohustuse jälgida kõiki tegemisi internetis ja karistada igasuguste autoriõiguste rikkumiste eest kopsaka rahatrahvi või vangistusega ilma kohtuta. Keelab odavamad, kuid sama efektiivselt järeletehtud ravimid ja patenteerib ära taimede ja teraviljade seemned, mida ei tohi siis enam kõik oma põldudel kasvatada." (Silm 2012)

Artikli eesmärgiks oli kutsuda inimesi kindlatel kuupäevadel Tartusse ja Tallinnasse ACTA lepingu allkirjastamise vastu protestima. Sarnased üleskutsed toimusid ka paljudes teistes riikides.

8. veebruaril toimunud Riigikogu infotunnis oli Andrus Ansip „luulelises“ meeleolus ning kommenteeris Õhtulehes avaldatud artiklit järgmiselt:

„Teate, inimene, kes midagi säärast väidab (Ansip viitas ajakirjanikule, kes artikli kirjutas – K.E.), on seemneid söönud, ja mitte neid seemneid, mida meie oma põldudele külvame. (Naer.) Tavaliselt niisugustel puhkudel, kui inimestel sellised kahtlused on, aitab selle vastu see, et pannakse aeg-ajalt foolium mütsi sisse. Mõned arvavad, et abi võib olla ka mullivannist. Ma ei tea, mis konkreetsel puhul võiks aidata, aga inimesed võiksid kusagilt abi otsida!“

Andrus Ansip lisas, et tema arvates on ACTA puhul tegemist igati õige asjaga ning mida varem Eesti lepingu allkirjastab seda parem. (Riigikogu stenogramm 8.2.2012)

Skandaali puhkemine

Pärast toimunud Riigikogu infotundi levis uudis Ansipi ütlustest paljudes interneti uudisteportaalides. 8. veebruaril ilmus Eesti Ekspressis uudisartikkel, mis väidab, et Andrus Ansip naeruvääristas Riigikogu infotunnis nii küsijaid kui ka kõiki ACTA vastaseid (Eesti Ekspress 2012).

Edasi hakkasid ilmuma erinevad artiklid, kus kritiseeriti peaministri kõnepruuki. Silver Meikar arvas, et Ansipi sõnavõtt ei ole Eesti mainele hea (Delfi 2012a) ning Ossinovski seda, et Ansipi kõnepruuk ei ole demokraatlikule õigusriigile kohane (Delfi 2012b).

Skandaali kulminatsioon

Antud skandaali puhul ei saa kindlalt määratleda skandaali kulminatsiooni. Tegemist on tüüpilise kõneskandaaliga.

11. veebruaril 2012 toimusid üle maailma ACTA vastased meeleavaldused. Eestis toimusid need kahes linnas Tartus ja Tallinnas. Eestis ei olnud meeleavaldus suunatud mitte üksnes ACTA lepingu vastu, vaid sisaldas ka protesti valeliku ja ülbe poliitika vastu. (Kahu 2012a)

Meeleavalduse toimumise järel ütles Andrus Ansip 13. veebruaril ERRi uudistele, et teda on valesti mõistetud ning tema sõnad on kontekstist välja rebitud (Kahu 2012b).

Skandaali järellainetus

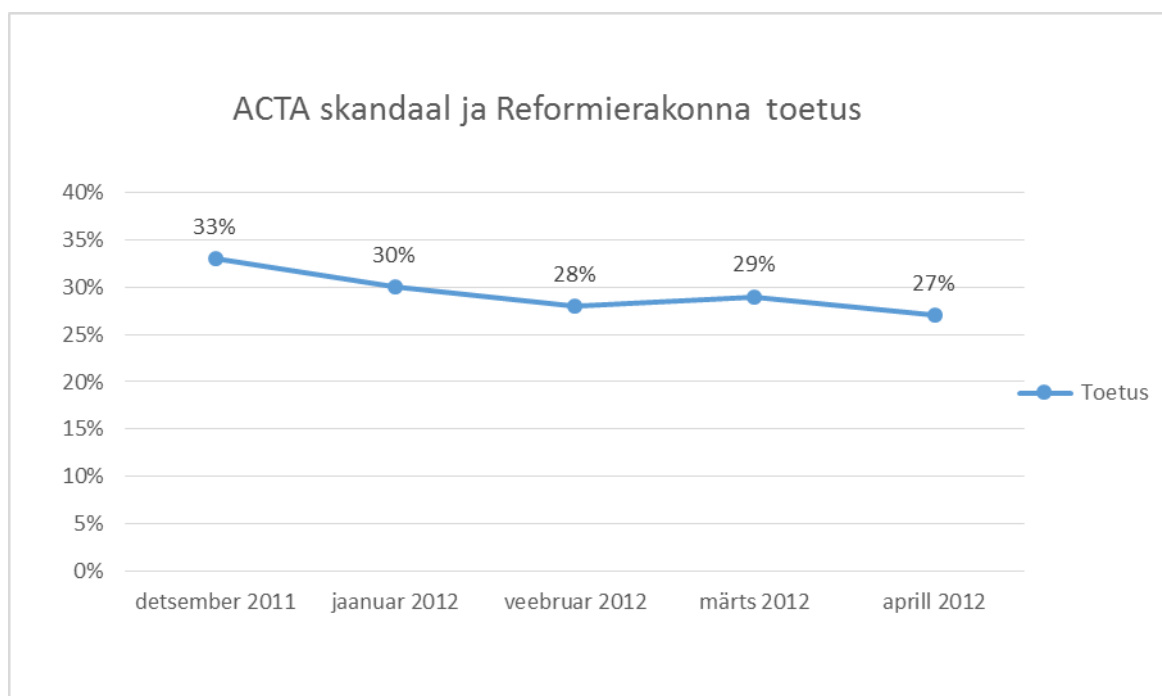
Skandaali järellainetuseks võib pidada antud sündmusele järgnenud mitmete ajakirjanike ja ka poliitikute artikleid, milles mõisteti hukka Ansipi ning mitmete teiste peamiselt Reformierakonna ministrite kõnepruuk.

ACTA järellainetuse lõpuks võib pidada hetke, mil meedia skandaali igapäevaselt enam ei kajastatud. Selleks võib pidada 29. veebruari Delfis ilmunud Karel de Gucht'i arvamus, milles kirjutatakse, et ACTA ei too endaga kaasa interneti tsenseerimist ega piira ka analoogiliste seaduslike ravimite müüki (De Gucht 2012).

Analüüs

ACTA puhul on tegemist on ajakirjandusliku iseloomuga skandaaliga, mida võib pidada tüübilt kõneskandaaliks, sest skandaali peaosalise Andrus Ansipi kõnepruuk ei olnud rahva ootustele vastav – peaminister jättis kõrgi ning oponente halvustava mulje.

Tekkis avalik diskussioon, mis kergitas esile küsimuse, kuidas peaks üks valitsuserakond suhtlema avalikkusega. Leiti, et erakond peaks rohkem rõhuma avalikele suhetele. Isegi juhul, kui tehakse head tööd ministeeriumides, siis ei pruugi rahvas sellest aru saada, kuna peaminister ja teised erakonna juhtivoliitikud näivad valijatele üleolevad.

Joonis 1 Allikas: TNS Emor

ACTA skandaal algas 6. veebruaril ning kestis kuni 13. veebruarini. Hoolimata sellest, et skandaal oli lühiajaline, tekkis skandaali tulemusel arvestatav järellainetus – arvamusiidrid ja ajakirjanikud tõstasid oma artiklites peaaesjalikult küsimuse, kuidas peaksid juhtpoliitikud rahvaga suhtlema. Kogu skandaali kestvuseks esimesest artiklist kuni skandaali vaibumiseni võib pidada veebruarikuud.

Jooniselt, mis kajastab Reformierakonna reitingu muutust, on võimalik järeldada, et antud skandaal ei avaldanud vaatamata elavale arutelule ja meeleavaldustele märkimisväärset mõju Reformierakonna toetusele.

Skandaalile eelnenud kahel kuul oli erakonna toetus detsembris 33%, jaanuaris 30%. Skandaalikuul veebruaris langes erakonna toetus 28%-le, mida võib siiski seostada antud skandaali toimumisega. Skandaalile järgnenud kuul märtsis aga tõusis erakonna toetus 1% punkti võrra 29%-le ning aprillis jällegi langes toetus 27%-le.

Antud skandaali puhul ei saa erakonna toetuse kõikumist seostada ACTA skandaali toimumisega. Saab ainult oletada, et skandaal võis siiski mõjutada Reformierakonna reitingut veebruari ehk skandaali aste leidmise kuul.

4.2 Silvergate`i skandaal

Skandaali eellugu

24. jaanuaril kirjutas Silver Meikar arvamuse pealkirjaga: „*Puhastustuli on ainus võimalus.*“ Artikkel rääkis erakondade mustast rahastamisest (Postimees 2012a). Suurt avalikku diskussiooni selle artikli avaldamisele ei järgnenud. 30. märtsil avaldas Meikar järjekordse arvamuse artikli, milles tegi otsese vihje Kristen Michali seotusele mustade rahaasjadega Reformierakonnas (Postimees 2012b). Avalikku diskussiooni ei järgnenud.

21. mail rääkis vandeadvokaat Allar Jõks ETV hommikuprogrammis, et erakonnad on loonud „ärimudeli“, mis võimaldab neid ebaseaduslikult rahastada. Jõks viitas, et probleem ei seisne üksnes Keskerakonnas, vaid et vihjeid on saanud ta ka Silver Meikarilt (Delfi 2012c).

Skandaali puhkemine

22. mail 2012 avaldas Silver Meikar Postimehes arvamuse: „Erakondade rahastamisest. Ausalt“, milles tunnistas, et on viinud erakonna kontole tundmatu päritolu raha ning see raha ei tulnud mitte temalt endalt, vaid piirkondade koordinaator Kalev Lillolt. Nõusolekut tundmatu päritolu raha kontole kandmiseks küsis väidetavalt peasekretär Kristen Michal. Meikar lisas, et tema teada on tundmatu päritoluga raha erakonnale viinud ka teised (Postimees 2012c).

Kristen Michal ja Kalev Lillo eitasid Silver Meikari väiteid ning lubasid kirjutada avalduse politseile (Teder 2012a). Ka peaminister ja erakonna esimees Andrus Ansip seadis Meikari väited erakonna mustast rahastamisest kahtluse alla ning ütles, et Meikari väiteid tuleb kontrollida nii erakonna siseselt kui ka politsei abiga (Teder 2012b).

Riigiprokuratuur alustaski 22. mail Meikari väidete kontrollimiseks kriminaalmenetlust. Ühtlasi kutsus prokuratuur üles kõiki, kes on taolises rahastamisskeemis osalenud, endast märku andma (Teder 2012c).

Skandaali kajastamises tekkis ligi kahekuune paus. Ajakirjanduse veergudele jõudis skandaal uuesti 30. juulil, kui Kristen Michalile ja Kalev Lillole esitati kahtlustus (Postimees 2012d).

15. oktoobril lõpetas riigiprokuratuur Reformierakonna rahastamise kriminaalasja, kuid avalikustas põhjaliku määruse. Prokuratuuri selgituse kohaselt olid kogutud tõendid piisavad kuriteokahtlustuse tekitamiseks, kuid mitte veenvad süüdistuse põhistamiseks. Juhtiv

riigiprokurör Heili Sepp selgitas, et kogutud tõendid ei võimalda kõrvaldada ka kahtlust, et kahtlustatavad siiski panid toime neile inkrimineeritud kuriteod (Kangro 2012).

Pärast prokuratuuri avaldust tegid skandaali peaosalistes Michal ja Lillo 15. oktoobri Postimehe arvamusrubriigis avalduse, milles ütlesid, et nemad on algusest peale öelnud, et õhku visatud kahtlused ei vasta tõele ning nüüd on kõik must-valgel kirjas (Teder 2012d).

Skandaali kulminatsioon

24. oktoober arvati Meikar Reformierakonna juhatuse otsusega Reformierakonna liikmete hulgast välja. Erakonna juhatus tõi põhjuseks erakonna maine kahjustamise (Krjukov 2012).

Skandaali järellainetus

Meedias avaldati hulgaliselt erinevaid artikleid ning 29. oktoobril toimus ligi 50 inimesega meelevaldus Reformierakonna Tallinna kontori ees „valeliku poliitika vastu“ (Koppel 2012).

5. novembril tegi SDE esimees Sven Mikser avalduse, milles ütles, et Eesti on jõudnud sügavasse poliitilisse kriisi ning väljapääsuks oleks vaid erakorralised valimised (Loonet 2012).

13. novembril toimub sarnaselt Tallinnale „Meelevaldus valeliku poliitika vastu“ Tartus, kuhu kogunes umbes 200 osalejat (Delfi 2012d).

3. detsembril avaldas Memokraat (2012a) Turu-uuringute AS tellitud küsitluse, millest selgus, et valdav osa vastajatest ei usu, et Kristen Michal pole Reformierakonna musta rahastamist korraldanud.

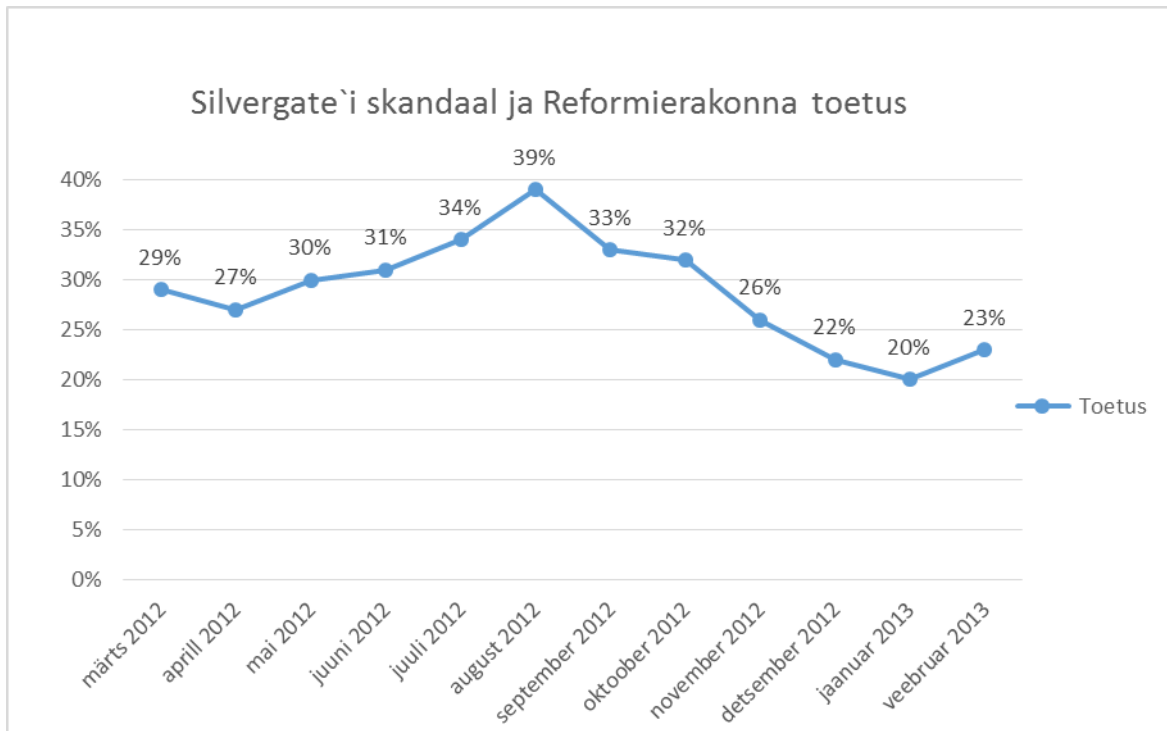
Skandaali teine kulminatsioon

Pärast skandaali järellainetust saabus skandaali teine kulminatsioon, milleks võib lugeda 6. detsembrit, mil justiitsminister Kristen Michal teatas, et astub justiitsministri kohalt tagasi (Luts 2012).

Analüüs

Silvergate'i skandaali puhul on tegemist finantsskandaaliga. Silver Meikar tõi ajakirjanduse vahendusel päevavalgele, et tema on viinud erakonnale musta raha, mispeale tunnistasid sama teguviisi ka paljud teised ning mitte ainult Reformierakonna liikmed. Skandaalile tüüpiliselt

toimus Kristen Michali ja Kalev Lillo poolt eitamine – eitatati nii musta rahastamise toimumist kui ka endi osalemist selles.

Joonis 2 Allikas: TNS Emor

Silvergate'i skandaali alguseks võib lugeda 22. maid, mil ilmus Silver Meikari arvamusartikkel, milles ta rääkis erakondade rahastamise varjatud poolest. Skandaali lõpuks võib lugeda 6. detsembrit, mil justiitsminister Kristen Michal võttis poliitilise vastutuse ja astus ministrikohalt tagasi. Jooniselt on näha, et skandaali puhkemise järgselt Reformierakonna toetus hoopis kasvas.

Seda võib selgitada ka asjaoluga, et skandaal puhkes vahetult enne suve ning võib oletada, et suvekuudel jälgivad inimesed meediat pealiskaudsemalt. Augustis tõusis Reformierakonna reiting aga üllatuslikult rekordilähedasele tasemele, mis oli 2007. aastal toimunud aprillirahutuste ajaga võrreldav. Septembris ja oktoobris püsis erakonna toetus vastavalt 33% ja 32% juures. Oktoobri keskel avaldas prokuratuur raporti ning lõppes uurimine. Sellele järgnes hulgaliselt meediaartikleid, milles oli välja toodud tunnistajate ütluseid, kust nad raha said, et erakonnale annetada. Novembriks langes erakonna toetus 26%-le.

Tõenäoliselt langes erakonna reiting seoses ajakirjanduse aktiivse tegevusega ning tänu Tartus ja Tallinnas toimunud meelevaldustele, mis olid suunatud valeliku poliitika vastu. Turu-uuring AS viis novembris läbi ka uurimuse, milles küsiti, kas inimesed usuvad Kristen Michali süütust.

Uuringu tulemus näitas seda, et rahvas ei usu justiitsministri süütust, mille tõttu otsustas Kristen Michal 6. detsembril loobuda justiitsministri kohast. Detsembris langes erakonna toetus 22%-le ning jaanuaris 20%-le. Veebruarist võib täheldada erakonna toetuse väikest tõusu 3% punkti võrra, 23%-le. Antud skandaali puhul võib täheldada seost skandaali ja erakonna reitingu vahel.

4.3 Autorollo skandaal

Skandaali eellugu

27. novembril 2012. aastal kirjutas Äripäev, et keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannust, Rain Rosimannust ja Siim Roodet ähvardab poole miljoni eurone hagi seoses ministri isale kuulunud veofirmaga Autorollo, mis läks pankrotti (Traks 2012).

Skandaali puhkemine

3. detsembril esitas advokaadibüroo Lextal 500 000 eurose tsiviilhagi keskkonnaministri Keit Pentus-Rosimannuse ja tema abikaasa Rain Rosimannuse vastu. Hagi taga olev OÜ Autorollo toimikond kahtlustas ettevõttest varade väljakantimist (Jakobson, Lepik 2012).

4. detsembril ütles Keit Pentus-Rosimannus, et tema ja tema abikaasa Rain Rosimannuse vastu esitatud hagi näol on tegemist labase väljapressimisega. Minister ütles, et tema ei ole OÜ Autorollo majandustegevusega seotud olnud ega ole ka kahjustanud ettevõtte võlausaldajate huve (Koch 2012a).

6. detsembri Eesti Ekspress kirjutas, et nende käsutuses olevad e-kirjad näitavad, et Keit Pentus-Rosimannus on siiski ettevõtte juhtimises osalenud, seda vähemalt ühel kindlal firma jaoks kriitilisel perioodil (Filippov, Vedler 2012).

Skandaali kulminatsioon

Kohtuprotsess veel käib, kohtuprotsessi tulemus on teadmata.

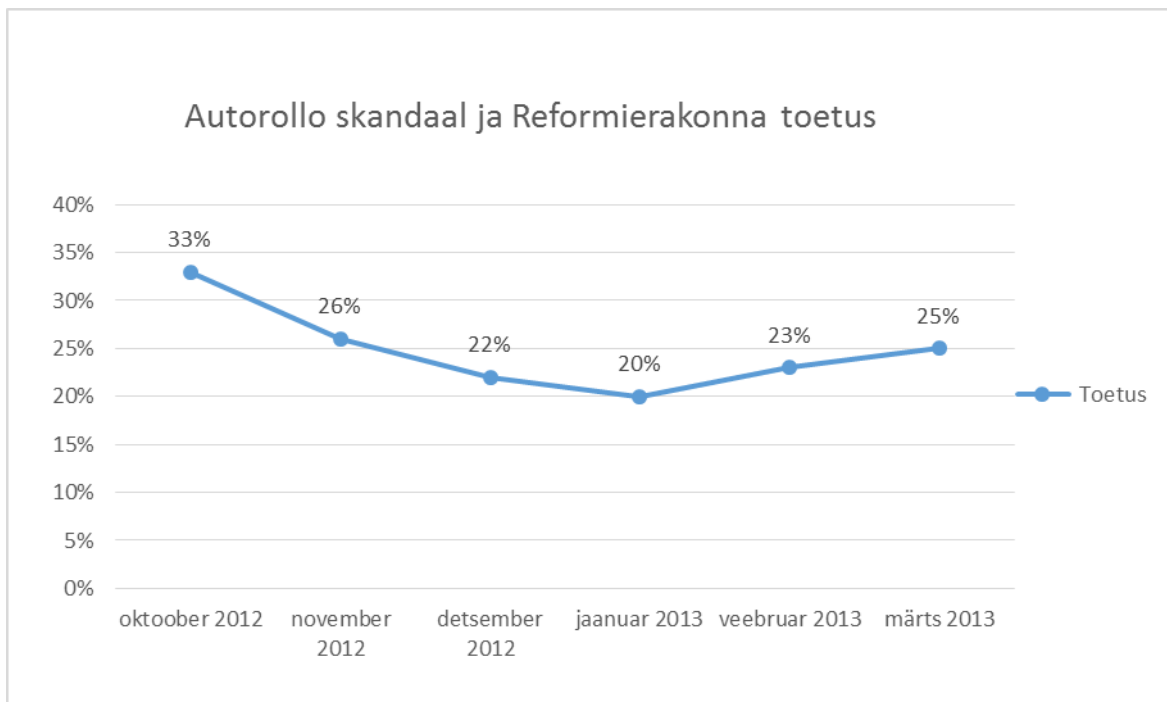
Skandaali järellainetus

Veel terve jaanuarikuu avaldati erinevaid artikleid Autorollo teemal. Keit Pentus-Rosimannus eitas kategooriliselt oma seotust isa firmaga.

Veel hiljemgi on skandaal tulnud mitmel korral päevakorda. Viimati, vahetult enne 2015. aasta märtsis toimunud Riigikogu valimisi 26. veebruaril ilmus Delfis artikkel pealkirjaga: „Prokuratuur selgitab Autorollo uurimist: menetlejad nägid ette, et Rosimannused ei pruugi tunnustajatena sisulisi ütluseid anda“ (Veskioja 2015).

Analüüs

Autorollo skandaali puhul on tegemist finantsskandaaliga. Keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannust ja tema abikaasa Rain Rosimannust peetakse seotuks Keit Pentus-Rosimannuse isale kuulunud pankrotistunud firmaga Autorollo. Skandaalile omane iseloomulik joon on kindlasti antud skandaalis see, et Keit-Pentus Rosimannus eitab oma seotust Autorolloga.

Joonis 3 Allikas: TNS Emor

Silvergate`i skandaal ei olnud veel lõppenud, kui algas juba uus skandaal. Autorollo skandaali alguseks võib lugeda 3. detsembrit, mil advokaadibüroo Lextal esitas hagi keskkonnaministri Keit Pentus-Rosimannuse ja tema abikaasa Rain Rosimannuse vastu.

Skandaali lõpuks võib pidada antud skandaali puhul hetke, mil ajakirjandus seda teemat enam igapäevaselt ei kajastanud. Kuna skandaali tulemus on teadmata, siis ei saa me veel analüüsida, mil määral võis skandaal avaldada mõju erakonna toetusele. Jooniselt on näha, et alates 2012.

aasta oktoobrist on Reformierakonna toetus järk-järguliselt langenud, jõudes kõige madalamale, 20%-le 2013. aasta jaanuaris.

Autor arvab, et Autorollo skandaal siiski avaldas mõju Reformierakonna toetusele, sest Silvergate'i skandaalis osalenud Kristen Michal võttis poliitilise vastutuse, astudes 6. detsembril justiitsministri kohalt tagasi. Poliitilise vastutuse võtmine on rahva silmis sageli positiivne samm ning peaks reeglina kajastuma järgnevatel kuudel erakonna reitingu tõusus. Sellel jooniselt on aga näha, et Reformierakonna toetus jaanuaris hoopis langes veelgi 2% võrra 20%-le. Autor arvab, et selle põhjuseks oli uue skandaali ilmumine Autorollo skandaali näol.

4.4 Sisevalimiste ehk Ojulandi skandaal

Skandaali eellugu

30. mail 2013 avaldas Eesti Ekspress artikli, mis väitis, et Reformierakonna juhatuse valimistel toimus e-hääletamisel pettus (Joonas 2013).

Skandaali puhkemine

31. mail ütles Kristiina Ojuland, et ta ei saanud pettuses osaleda juba seetõttu, et tal puudus ligipääs piirkonna liikmete e-hääletamiseks vajalikele paroolidele ning manipulatsioon ei saanud ta seega mitte kuidagi osaleda (Luts 2013).

Erakonnas hakati häälepettust uurima.

Sellele järgnes, 3. juunil Kristiina Ojulandi Delfi TV pressikonverents, kus ta oma süütust kõikidele kinnitas (Delfi 2013a).

5. juunil esitas Ojuland ka Postimehele nimekirja liikmetest, kes osalesid sisevalimistel, kuid ei omanud selleks õigust. Reformierakond lükkas Ojulandi esitatud väited tagasi (Kund 2013a).

Skandaali kulminatsioon

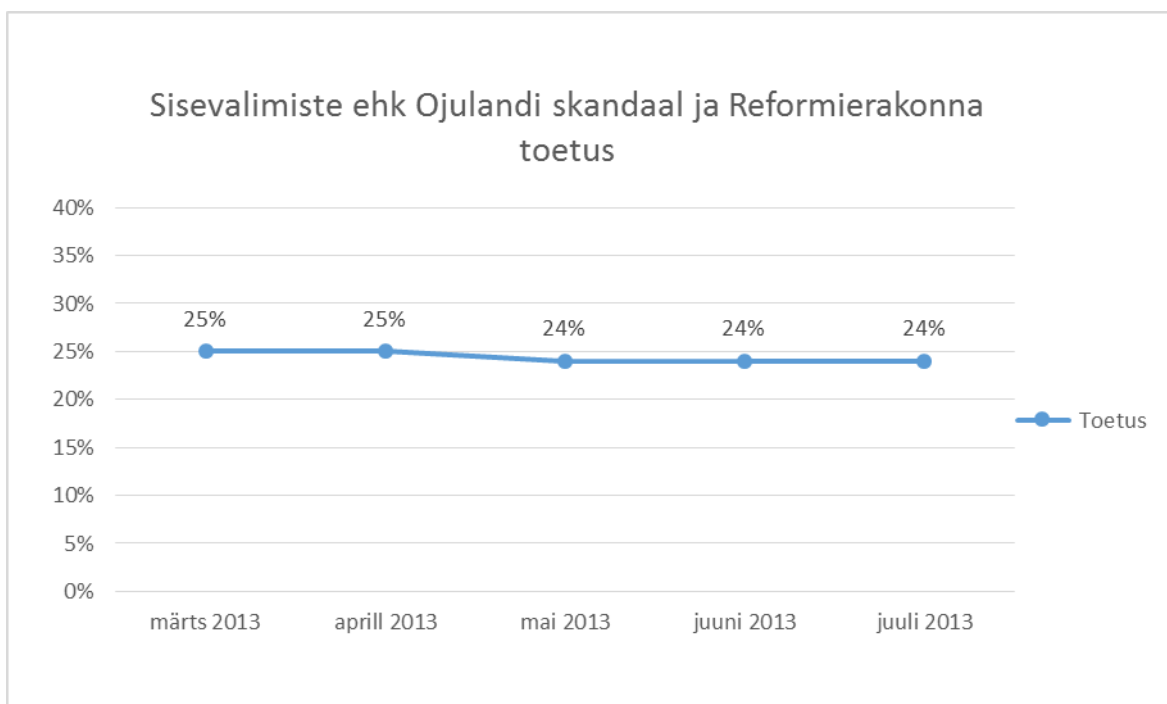
5. juunil arvati Kristiina Ojuland Reformierakonna juhatuse otsusega erakonna liikmete hulgast välja (Kangro, Kund 2013).

Skandaali järellainetus

15. juunil otsustas Reformierakonna volikogu, et sisevalimiste kordushääletust ei korraldata (Linkgreim 2013). Skandaali tulemusel astus Reformierakonnast välja üle 200 liikme.

Analüüs

Sisevalimiste ehk Ojulandi skandaali puhul on tegemist võimuskandaaliga. Kristiina Ojuland süüdistati selles, et ta püüdis ebaausaid võtteid kasutades saada erakonna juhatuse valimistel rohkem hääli. Skandaalile tüüpiliselt Ojuland eitas ja eitab jätkuvalt oma süüd. Ta üritas isegi läbi meedia laiemale seltskonnale selgitada, et tema ei ole skandaaliga seotud.

Joonis 4 Allikas: TNS Emor

Ojulandi skandaal sai alguse 31. mail, mil Kristiina Ojuland andis teada, et tema ei ole häältepettuses osalenud ning lõppes 5. juunil, mil Kristiina Ojuland arvati Reformierakonna juhatuse otsusega erakonna liikmete hulgast välja.

Jooniselt on näha, et Reformierakonna toetus Ojulandi skandaaliga ei muutunud. Seda võib selgitada asjaoluga, et skandaal kestis väga lühikest aega. Samuti sellega, et Reformierakond tegutses kiiresti – saades teada süüdlase, arvati ta kiiresti erakonna liikmete hulgast välja. Sellest võib järeldada, et kui skandaalile reageeritakse kiiresti ning võetakse poliitiline vastutus või arvatakse süüdlane erakonnast välja, siis see skandaal ei avalda mõju erakonna reitingule.

4.5 Sirbi skandaal

Skandaali eellugu

1. november 2013 kirjutas Delfi, et konkurss kultuurilehe Sirp peatoimetaja kohale kukkus läbi. Senine peatoimetaja Kaarel Tarand võttis oma kandidatuuri tagasi ning valikukomisjon ei leidnud ka ülejäänud kolme kandidaadi hulgast sobivat (Kund 2013b).

Skandaali puhkemine

13. novembri Postimees kirjutas, et Sirbi peatoimetaja kohusetäitjaks saab skandaalne kultuuritegelane Kaur Kender. Kender jääb Sirbi peatoimetajaks kohusetäitjaks kuni uue peatoimetaja leidmiseni (Einmann 2013).

14. novembri Postimees kirjutab, et kultuuriminister Rein Lang ütles, et pole tema pädevuses hinnata Kenderi sobivust. Lang väitis ajakirjanikule, et tema pole selle asjaga seotud ning luges ka ise uudist meedia vahendusel (Arb 2013).

19. novembril minister Lang siiski tunnistas, et enne äkk-otsust nimetada Sirbi peatoimetaja kohusetäitjaks Lea Larini asemel Kaur Kender, kohtus ta privaatsest Kenderi ja SA Kultuurileht juhi Toomas Väljatagaga, kuigi väitis varem, et ta ei ole seotud Sirbis toimuvaga. Otsused tehti ministri väitel temast sõltumatult ja tema teadmata. Langi sõnul arutasid nad tol korral hoopis palgatõusuga seonduvaid teemasid (Ibrus 2013).

Skandaali kulminatsioon

Skandaali haripunktiks võib lugeda 21. novembrit, mil kultuuriminister Lang teatas ETV otsesaates Kahekõne, et astub ministrikohalt tagasi (Delfi 2013b).

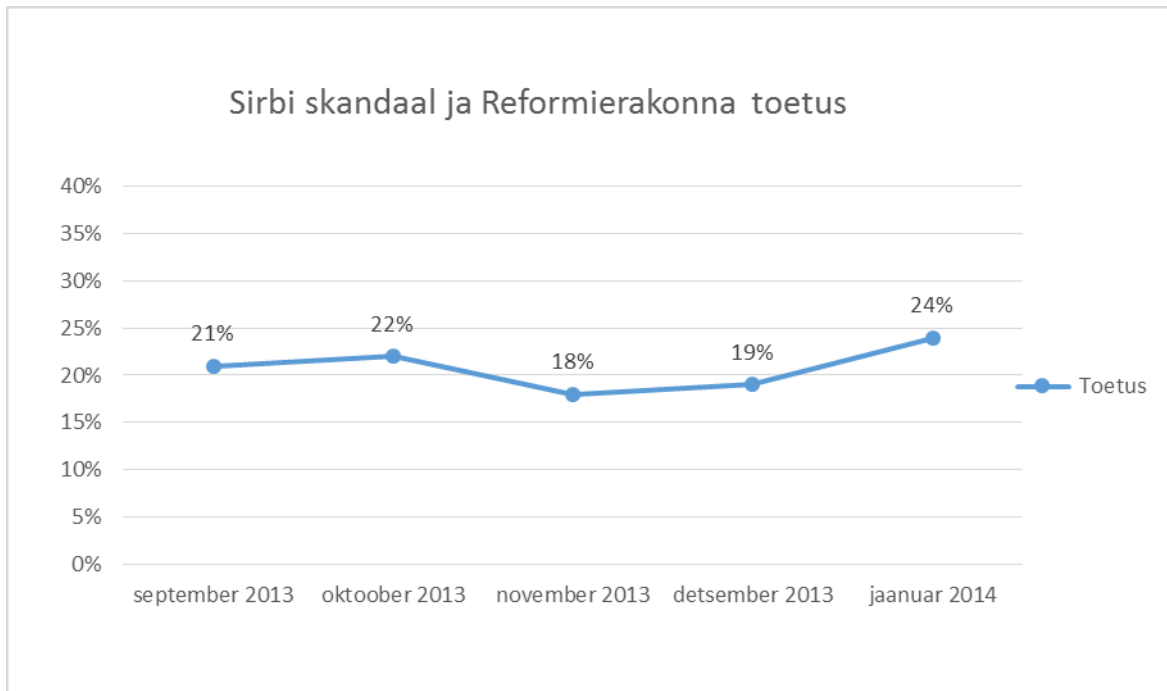
2. detsembril 2013 astus Lang tagasi, oma lahkumisavalduses, mille ta esitas riigikogu infotunnis, kritiseeris ta muuhulgas Eesti ajakirjandust (Kooli 2013).

Skandaali järellainetus

Antud skandaali puhul ei toimunud märgatavat järellainetust.

Analüüs

Sirbi skandaali puhul on tegemist võimuskandaaliga. Teatud ringkonnad soovisid ilma konkursita kultuurilehele uut peatoimetajat määrata. Skandaalile väga omase joonena esialgu kultuuriminister Rein Lang eitas oma seotust Sirbi peatoimetaja isiku määramisel.

Joonis 5 Allikas: TNS Emor

Sirbi skandaal puhkes 13. novembril, mil kultuurilehe Sirp peatoimetajaks määrati ilma konkursita Kaur Kender ning lõpuks 2. detsembril kui kultuuriminister Rein Lang astus ministrikohalt tagasi.

Jooniselt on näha, et novembris ehk skandaali toimumise kuul langes erakonna toetus võrreldes oktoobriga 4%, kukkudes 18%-le. Detsembris tõusis erakonna toetus 1% võrra, mis pole kuigi märkimisväärne. Joonisel nähtust võib järeldada, et Sirbi skandaal avaldas erakonna toetusele vaid ajutist negatiivset mõju, millest partei peagi kosus.

4.6. Siim Kallase skandaal

Skandaali eellugu

11. veebruaril 2014 kirjutas Postimees: „Siim Kallas teatas 10. veebruaril Reformierakonna juhatuse ja riigikogu fraktsiooni liikmetele, et on valmis asuma peaministriks“ (Vedler 2014).

1. märtsil 2014 kinnitati Siim Kallas Reformierakonna volikogul peaministriks kandidaadiks (Randlaid 2014).

Skandaali puhkemine

4. märtsil ilmus Eesti Päevalehes artikkel, kus teatati, et toimetuse käsutuses on dokumendid, mis näitavad, et Kallas väljastas 20 aasta eest rohkem kui miljardi krooni väärtuses Eesti Panga garantiisid. Tegemist oli nii toonases kui ka praeguses kontekstis hiigelsummadega, mille pangalt välja nõudmine musta stsenaariumi korral oleks viinud Eesti majanduse kuristikku. Kallase 10 miljoni skandaal tundub selle kõrval lapsemänguna lähtub artiklist. Artikkel püstitas mitu küsimust, millele oodati Siim Kallaselt vastuseid (Pihl, Roonemaa 2014).

Pärast peaministriks kandidaadiks esitamist hakkas erinevates meediaväljaannetes ilmuma artikleid, milles kajastati Siim Kallase aastatetaguseid skandaale ja sooviti nendele selgitusi.

Skandaali kulminatsioon

12. märts 2014 teatas Siim Kallas, et ta loobub valitsuse moodustamisest. Kallase hinnangul ei saa peaminister tööle pühenduda, kui peab vastama ja selgitama vanu tegusid (Kangro, Kund 2014).

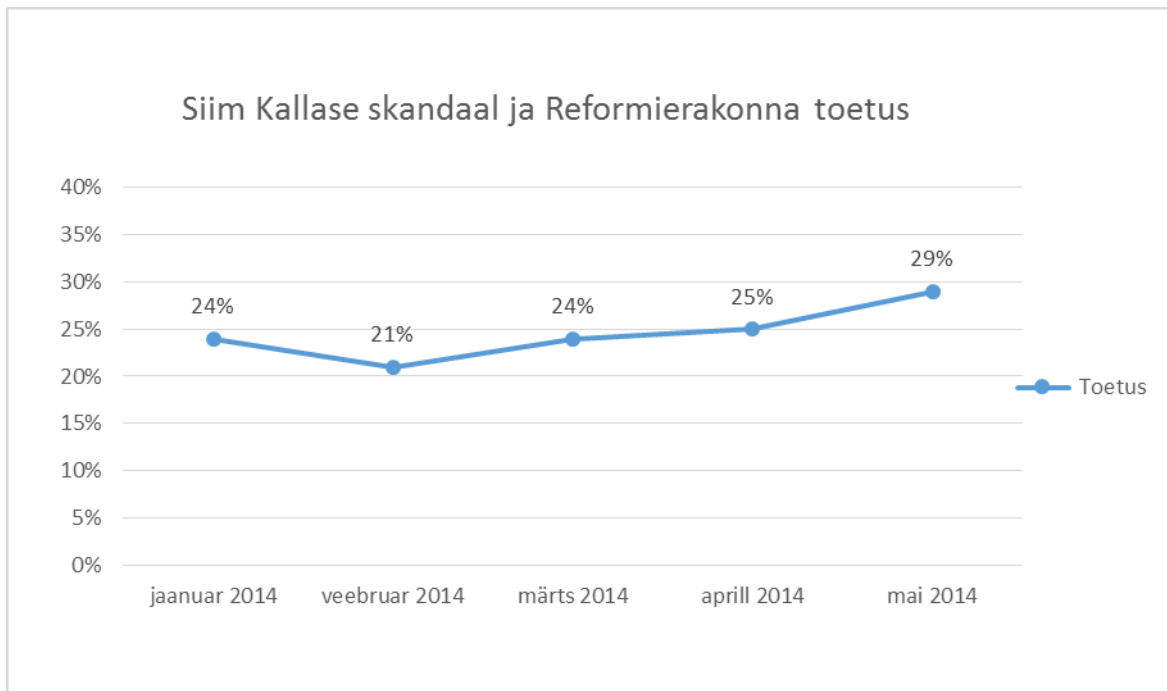
Skandaali järellainetus

20. märtsi kirjutas ka Eesti Ekspress suure loo teemal: „Mis juhtus Siim Kallasega tegelikult“ (Tankler, Vahter 2014). Terve märtsi jooksul ilmus igapäevaselt erinevates meediaväljaannetes arvamusi erinevatelt poliitikutelt, arvamusi liidritelt, mis analüüsisid, mis võis olla ikkagi see põhjus, miks Siim Kallas loobus valitsuse moodustamisest.

Analüüs

Siim Kallase skandaali ei saa pidada tüüpiliseks skandaaliks, sest skandaalseks peetavad sündmused toimusid märksa varasemas minevikus kui skandaalide puhul harilikult tavaks.

Tegemist oli finantsskandaaliga, milles oli olulisel kohal meediakajastus. Meedia tõstis üles Siim Kallase aastate tagused skandaalid ning hakkas neid aktiivselt kajastama ning Kallaselt nendele vastuseid küsima. Kallas oli esialgu nõus valitsust moodustama, kuid siis järsku muutis mingil seletamatul asjaolul meelt. Finantsskandaaliks võib skandaali nimetada seetõttu, et tõstatatud teemad olid seotud rahaliste tehingutega.

Joonis 6 Allikas: TNS Emor

Siim Kallase skandaali alguseks võib lugeda 1. märtsi, mil Reformierakonna volikogu kinnitas Kallase peaministriks kandidaadiks. Skandaal lõppes 12. märtsil, mil Siim Kallas teatas, et ta siiski loobub valitsuse moodustamisest.

Jooniselt võib näha, et võrreldes veebruariga, skandaali toimumise kuul ehk märtsis erakonna toetus kasvas 3% võrra. Võib vaid oletada, millist mõju Siim Kallase skandaal erakonna toetusele avaldas. Erakonna toetus võis tõusta seetõttu, et pärast Kallase ootamatud lahkumist esitati juba samal päeval uus peaministri kandidaat Taavi Rõivas, kes oli antud kontekstis skandaalsete seosteta „valge leht“. Samuti on näha, et Reformierakonna toetus kasvas aprillis 1% võrra tõustes 25%-le ning mais veel 4% võrra tõustes 29%-le. Seega võib täheldada kui mitte selle skandaali positiivset mõju, siis vähemalt paistab, et kiire tegutsemine ja uue peaministriks kandidaadi esitamine avaldas Reformierakonna toetusele positiivset mõju.

5. Järeldused ja diskussioon

Käesolev bakalaureusetöö analüüsis kuut Reformierakonda puudutavat skandaali ning püüdis leida vastused järgmistele küsimustele:

1. Kas skandaalid mõjutavad erakonna reitingut?

Töös tuleb välja, et Silvergate`i skandaal on avaldanud kõige selgemat mõju erakonna reitingule. Autor on arvamusel, et vahetult pärast skandaali puhkenud uus skandaal ehk Autorollo võis ka oma jälje jätta, sest Silvergate`i skandaal lõppes 6. detsembril Kristen Michali ministri kohalt tagasi astumisega ning samal ajal puhkes Autorollo skandaal. Kahe eelnimetatud skandaali tulemuseks oli erakonna toetuse langus skandaalile järgnenud kuul 2% võrra. (22%-lt 20%-le). Kuid 2012. aasta augustist kuni 2013. aasta jaanuarini langes erakonna toetus 19 protsendi võrra – 39-lt 20-le ehk siis ligikaudu poole võrra. Uurimisest selgub, et ülejäänud uuritud skandaalid ehk ACTA-, Sirbi-, sisevalimiste ehk Ojulandi- ning Siim Kallase skandaal ei avaldanud selget mõju erakonna reitingule.

2. Kuidas skandaalid mõjutavad erakonna reitingut?

Töös analüüsitud kuue skandaali põhjal saab järeldada, et skandaalid kas ei mõjuta erakonna reitingut üldse või avaldavad negatiivset mõju. Silvergate`i, eelkõige aga ka Autorollo skandaali tulemusel toimus erakonna reitingu langus. ACTA, Sirbi, Ojulandi, Siim Kallase skandaali ja erakonna reitingu vahelisi olulisi seoseid autor ei tuvastanud. Küll aga on Kallase skandaali joonisel näha, et skandaali järgselt erakonna toetus kasvas. Siinkohal tuleks märkida, et ilmselt suhtus rahvas positiivselt Reformierakonna uude peaministri kandidaati Taavi Rõivasesse ja skandaal kaotas oma tähtsuse.

3. Millist tüüpi skandaalid mõjutavad reitingut?

Antud töös analüüsitud skandaalid jagunevad Thompsoni kirjeldatud tüüpide järgi järgmiselt: ACTA puhul on tegemist kõneskandaaliga, Silvergate`i skandaal on finantsskandaal, Autorollo skandaal on finantsskandaal, Sirbi skandaal on võimuskandaal, Ojulandi skandaal on võimuskandaal, Siim Kallase skandaal on finantsskandaal.

Vaadeldes, milliseid skandaalide tüüpe töös käsitleti, saab selle põhjal järeldada, et skandaali mõju oleneb skandaali tüübist. Nii nagu teoreetikud Carlson, Ganiel ja Hyde leidsid, et kõige

suuremat mõju erakonna toetusele avaldavad finantsskandaalid, siis sai see kinnitust ka antud töös – Silvergate`i skandaal avaldas kõige suuremat mõju Reformierakonna toetusele. Autorollo skandaali puhul saame rääkida pigem oletuslikust mõjust erakonna reitingule, kuivõrd keskses olnud poliitiku häälatesaak langes märgatavalt hilisemal perioodil. ACTA, Sirbi, Ojulandi ja Kallase skandaalid reitingut ei mõjutanud.

6. Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö seadis eesmärgiks selgitada välja, kas ja kuidas mõjutavad poliitilised skandaalid erakonna reitingut. Uuriti seda, kuidas on skandaalide perioodil muutunud erakonna toetus tuginedes TNS Emor arvamusküsitlustele ning analüüsid Reformierakonda vahemikus 2012-2014 tabanud kuut suuremat skandaali. Uuritavate skandaalidena võeti vaatluse alla ACTA-, Silvergate`i-, Autorollo-, sisevalimiste ehk Ojulandi-, Sirbi- ja Siim Kallase skandaalid.

Uurimise käigus selgitati välja iga skandaali tüüp ja skandaali faasid, skandaali kestvus ning analüüsiti jooniselt, millel oli kajastatud periood kaks kuud enne skandaali ja kaks kuud pärast skandaali erakonna toetusreitingud, kuidas ja kas on konkreetse skandaali toimumise tulemusena muutunud erakonna toetus.

Saadud analüüsi tulemusel või öelda, et Silvergate`i skandaali puhul ja tõenäoliselt ka Autorollo skandaali puhul võib märgata selget seost poliitilise skandaali ja erakonna toetuse vahel – skandaal kahjustab toetust. Nende kahe skandaali koostöös toimus Reformierakonna toetuse seni kõige suurem langus 39%-lt 20%-le ehk ligikaudu poole võrra.

ACTA-, sisevalimiste ehk Ojulandi-, Sirbi- ja Siim Kallase skandaali mõju erakonna populaarsusele on üsna oletuslik ja Emori poolt numbriliselt selget kinnitust ei leia. Kuna ajaliselt toimusid antud skandaalid pärast Silvergate`i, skandaali, mida võib lugeda kahtlemata Reformierakonda tabanud ja kõige suuremat negatiivset mõju avaldanud skandaaliks, siis võib nende mitte mõjutatus olla tingitud asjaolust, et teatud toetajate jaoks polnud skandaalsed asjaolud ilmselt piisavalt olulised. Valikuid võivad mõjutada ka arvamuste kristalliseerumised, leidub inimesi, kes toetavad erakonda olenemata teda puudutavatest skandaalidest ja lisanduvast infost, sest nende „otsus on langetatud“ teatud neile eelnevalt olulise asjaolu põhjal (isiklik tutvus, poliitiliste veenvate alternatiivide puudus jne).

Saamaks tõesemat ja selgemat pilti skandaalide mõjust erakonna reitingule tuleks arvesse võtta ka üldiseid faktoreid nagu inimeste majanduslik heaolu, üldised ühiskonnas levinud väärtushinnangud, skandaalidesse sattunud isikute eelnev tajutav usaldusväärsus jms.

7. Summary

The impact of political scandals to the ratings of political party 2012-2014

The aim of the study has been to analyse if certain political scandals have had an effect on the rating of a particular political party – the ruling Estonian Reform Party. Moreover, the study aims to show the extent to which these scandals have affected the ratings. For this purpose, the study is focusing on six significant scandals during 2012-2014 in an Estonian political party Reformierakond („ACTA“, „Silvergate“, „Autorollo“, „Ojuland“, „Sirp“ and „Siim Kallas“ scandals). TNS Emor opinion polls were used to analyse the changes in Reformierakond ratings before, during and after the scandals.

These six scandals were analysed in detail. The following factors of these scandals were assessed: the type, the different phases of scandals' life cycle and the duration. Then the ratings of Reformierakond were shown in the light of these factors. The time periods analysed are two months before and two months after the particular scandal, and the months during the scandal. This time period would then show if and how a particular scandal affects the party's rating.

Based on the results of the analysis, it was shown that certain scandals have more noticeable effect on the rating than others. However, it is sometimes difficult to draw the exact conclusions because the major scandals may have much longer effect than two months after it took place. For example, the “Silvergate” scandal, being the most serious scandal, may potentially affect Reformierakond ratings for several years.

The author suggests that further studies on the subject matter take into account other factors such as economic well-being of voters and the societal values in order to get more accurate results.

8. Kasutatud kirjandus

1. Arb, Kaarel. (2013). „Lang: minu asi pole Kenderi sobivust hinnata.“ *Postimees*, 14. november <http://kultuur.postimees.ee/2597090/lang-minu-asi-pole-kenderi-sobivust-hinnata>. (13.05.2015).
2. Blofield, Merike. (2011). *The Great Gap: Inequality and the Politics of Redistribution in Latin America*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press.
3. Bowler, S. & Karp, J. A. (2004). „Politicians, Scandals and Trust in Government.“ *Political Behavior*, 26(3), 271-287.
4. Carlson, J., Gladys, G. & Hyde, M. S. (2000). „Scandal and Political Candidate Image.“ *Southeaster Political Review*, 28(4), 747-757.
5. Corner, J. & Pels, D. (2003). *Media and the Restyling of Politics*. London: Sage Publications.
6. Dalton, Russell. J. (2004). *Democratic Challenges, Democratic Choices: The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
7. De Gucht, Karel. (2012). „Karel De Gucht: Miks on ACTA hea ehk enne mõtle, siis ütle.“ *Delfi*, 29. veebruar <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/karel-de-gucht-miks-on-acta-hea-ehk-enne-motle-siis-utle?id=63995831> (14.05.2015)
8. Delfi. (2012a). „Meikar: Ansipi sõnavõtt ei ole Eesti mainele hea.“ *Delfi*, 10. veebruar <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/meikar-ansipi-sonavott-ei-ole-eesti-mainele-hea?id=63902277> (12.05.2015).
9. Delfi. (2012b). „Ossinovski: peaministri kõnepruuk ei ole demokraatlikule õigusriigile kohane.“ *Delfi*, 10. veebruar <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ossinovski-peaministri-konepruuk-ei-ole-demokraatlikule-oigusriigile-kohane?id=63903047> (12.05.2015).
10. Delfi. (2012c). „Jõks: erakondade rahavajadust tuleb vähendada.“ *Delfi*, 21. mai http://eesti.info/uudised/uudis.php?uudis=J%F5ks_erakondade_rahavajadust_tuleb_v%E4hen_dada&uid=1353272 (12.05.2015).
11. Delfi. (2012d). „Tartus Reformierakonna kontori juures avaldas meelt muljetavaldav hulk inimesi.“ *Delfi*, 13. november <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/video-ja-fotod-tartus-reformierakonna-kontori-juures-avaldas-meelt-muljetavaldav-hulk-inimesi?id=65259620> (12.05.2015).

12. Delfi. (2013a). „Delfi video: Vaata Kristiina Ojulandi pressikonverentsi täispikkuses!“ *Delfi*, 3. juuni <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/delfi-video-vaata-kristiina-ojulandi-pressikonverentsi-taispikkuses?id=66228808> (13.05.2015).
13. Delfi. (2013b). „Rein Lang astub kultuuriministri kohalt tagasi.“ *Delfi*, 21. november <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/rein-lang-astub-kultuuriministri-kohalt-tagasi?id=67132470> (12.05.2015).
14. Eesti Ekspress. (2012). „Ansip: ACTA-vastased on seemneid söönud ja peaksid abi otsima.“ *Eesti Ekspress*, 8. veebruar <http://ekspress.delfi.ee/news/arvamus/vana-ansip-acta-vastased-on-seemneid-soonud-ja-peaksid-abi-otsima?id=63890781> (12.05.2015).
15. Einmann, Andres. (2013). „Kaur Kender saab Sirbi peatoimetaja kohusetäitjaks.“ *Postimees*, 13. november <http://www.postimees.ee/2595976/kaur-kender-saab-sirbi-peatoimetaja-kohusetaitjaks> (13.05.2015).
16. Ekström, M. & Johansson, B. (2008). „Talk Scandals.“ *Media, Culture & Society*, 30(1), 61-79.
17. Eurobarometer 82. „National Reports“ http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb82/eb82_en.htm (14.05.2015).
18. Garrard, J. & Newell, J. (2006). *Scandals in Past and Contemporary Politics*. Manchester: Manchester University Press.
19. Ibrus, Kadri. (2013). „Rein Lang: kohtusin tõesti oma kabinetis Väljataga ja Kenderiga.“ *Eesti Päevaleht*, 19. november <http://epl.delfi.ee/news/eesti/rein-lang-kohtusin-toesti-oma-kabinetis-valjataga-ja-kenderiga?id=67117018> (12.05.2015).
20. Jakobson, K. & Lepik A. (2012). „Autorollo esitas hagi ministri vastu.“ *Äripäev*, 4. detsember http://www.aripaev.ee/uudised/2012-12-04/autorollo_vastu_esitati_ule_500_000_eurone_hagi (13.05.2015).
21. Joonas, Mariann. (2013). „Ekspress: Reformierakonna juhatuse valimistel võltsiti hääli.“ *Telegram*, 30. mai http://www.telegram.ee/eesti/ekspress-reformierakonna-juhatuse-valimistel-voltsiti-haali#.VU0a_NuJjVI (13.05.2015).
22. Kahu, Oliver. (2012a). „ACTA-vastased kogunesid meeleavaldusele.“ *ERR*, 11. veebruar <http://uudised.err.ee/v/eesti/f65eebab-c756-487d-abf1-16efc5909796> (13.05.2015).
23. Kahu, Oliver. (2012b). „Ansip: mu sõnad rebiti kontekstist välja.“ *ERR*, 13. veebruar <http://uudised.err.ee/v/eesti/0cac2b6f-8dd0-48ae-8e3a-6f03b814dfc3> (13.05.2015).
24. Kango, K. & Kund, O. (2013). „Juhatus heitis Kristiina Ojulandi erakonnast välja, Samblik lahkus ise.“ *Postimees*, 5. juuni <http://www.postimees.ee/1259576/juhatus-heitis-kristiina-ojulandi-erakonnast-valja-samblik-lahkus-ise> (13.05.2015).

25. Kangro K. & Kund O. (2014). „Siim Kallas: loobun valitsuse moodustamisest.“ *Postimees*, 12. märts <http://www.postimees.ee/2725068/siim-kallas-loobun-valitsuse-moodustamisest> (13.05.2015).
26. Kangro, Karin. (2012). „Prokuratuur lõpetas Reformierakonna rahastamise kriminaalasja.“ *Postimees*, 15. oktoober <http://www.postimees.ee/1006504/prokuratuur-lopetas-reformierakonna-rahastamise-kriminaalasja> (13.05.2015).
27. Koch, Tuuli. (2012b). „Keit Pentus-Rosimannus: väljapressimisele ei saa alluda.“ *Postimees*, 11. detsember <http://www.postimees.ee/1070466/keit-pentus-rosimannus-valjapressimisele-ei-saa-alluda> (13.05.2015).
28. Kooli, Rain. (2013). „Avaldame kultuuriminister Rein Langi kõne riigikogule täies mahus.“ *ERR*, 2. detsember <http://uudised.err.ee/v/arvamus/cb68c752-9e49-4d1f-ad33-23483856d711> (13.05.2015).
29. Koppel, Karin. (2012). „Reformierakonna kontori ees avaldas poolsada inimest meelt.“ *ERR*, 29. oktoober <http://uudised.err.ee/v/eesti/a8e98035-c4fc-4ea3-bd69-9a07a6b40333> (13.05.2015).
30. Krjukov, Aleksander. (2012). „Meikar visati Reformierakonnast välja“. *ERR uudised*, 24. oktoober <http://uudised.err.ee/v/eesti/8db0770e-b418-44a5-9e69-ab2e3496ed40> (13.05.2015).
31. Kruuse, Merilin. (2012). „Ajalehed on ühel meelel: prokuratuuri otsus ei tõesta Michali ja Lillo süütust.“ *Delfi*, 16. oktoober <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ajalehed-on-uhel-meelel-prokuratuuri-otsus-ei-toesta-michali-ja-lillo-suutust?id=65116234> (13.05.2015).
32. Kund, Oliver. (2013a). „Ojuland: helistasin sadadele valijatele, aga pettuses pole osalenud.“ *Postimees*, 31. mai <http://www.postimees.ee/1254142/ojuland-helistasin-sadadele-valijatele-aga-pettuses-pole-osalenud> (13.05.2015).
33. Kund, Oliver. (2013a). „Sirbile peatoimetajat ei leitud.“ *Postimees*, 1. november <http://kultuur.postimees.ee/2582798/sirbile-peatoimetajat-ei-leitud> (13.05.2015).
34. Kund, Oliver. (2013b). „Lang esitas oma nägemuse Sirbi skandaali tagamaadest.“ *Postimees*, 19. november <http://kultuur.postimees.ee/2602140/lang-esitas-oma-nagemuse-sirbi-skandaali-tagamaadest> (13.05.2015).
35. Kund, Oliver. (2013b). „Vaata, kes osalesid Ojulandi väitel valimistel hääletusõigust omamata.“ *Postimees*, 5. juuni <http://www.postimees.ee/1259464/vaata-kes-osalesid-ojulandi-vaitel-valimistel-haaletusoi-gust-omamata> (13.05.2015).
36. Linkgreim, Inga-Gretel. (2013). „Reformierakond kordushääletust ei korralda.“ *ERR*, 15. juuni <http://uudised.err.ee/v/eesti/425b7356-cfd1-490a-85cd-568bccabc677> (13.05.2015).

37. Loonet, Teelemari. (2012). „SDE nõuab erakorralisi valimisi“ *Postimees*, 5. detsember <http://www.postimees.ee/1030436/sde-nouab-erakorralisi-valimisi> (13.05.2015).
38. Luts, Priit. (2012b). „Kristen Michal astus tagasi.“ *ERR*, 6. detsember <http://uudised.err.ee/v/eesti/405afa4a-a811-413a-8e12-aa86f3c3d8d4> (12.05.2015).
39. Luts, Priit. (2013a). „Ojuland eitab manipulatsioonis osalemist.“ *ERR*, 31. mai <http://uudised.err.ee/v/eesti/600270fb-0661-428e-bd3f-c19f6ef3b313> (13.05.2015).
40. Memokraat. (2012a). „Reformierakonna rahastamiskandaali kronoloogia.“ *Memokraat*, 1. november 2012 <http://memokraat.ee/2012/11/reformierakonna-rahastamiskandaali-kronoloogia/> (12.05.2015).
41. Memokraat. (2012b). „Uuring: kas kahtlused justiitsministri osas on hajunud?“ *Memokraat*, 3. detsember <http://memokraat.ee/2012/12/uuring-kas-kahtlused-justiitsministri-osas-on-hajunud/> (12.05.2015).
42. Pharr, Susan. (2000). „A Cross National Analysis of Economic Voting: Taking Account of the Political Context“ *American Journal of Political Science*, 37(2), 391-414.
43. Pihl, K. & Roonemaa, H. (2014). „Miks oli Siim Kallas valmis mängu panema 100 miljonit dollarit Eesti Panga raha?“ *Eesti Päevaleht*, 4. märts <http://epl.delfi.ee/news/eesti/miks-oli-siim-kallas-valmis-mangu-panema-100-miljonit-dollarit-eesti-panga-raha?id=68148435> (12.05.2015).
44. Postimees. (2012a). „Silver Meikar: puhastustuli on ainuke võimalus“ *Postimees*, 24. jaanuar <http://arvamus.postimees.ee/713768/silver-meikar-puhastustuli-on-ainuke-voimalus> (13.05.2015).
45. Postimees. (2012b). „Silver Meikar: nii nad tapsidki teema.“ *Postimees*, 30. märts <http://arvamus.postimees.ee/792918/silver-meikar-nii-nad-tapsidki-teema> (13.05.2015).
46. Postimees. (2012c). „Michalile ja Lillole esitati kahtlustus.“ *Postimees*, 30. juuli <http://www.postimees.ee/922992/michalile-ja-lillole-esitati-kahtlustus> (13.05.2015).
47. Randlaid, Sven. (2014). „Reformierakonna volikogu kiitis heaks Siim Kallase kandidatuuri ja eurovalimiste programmi.“ *ERR*, 1. märts <http://uudised.err.ee/v/tele-ak/eab7d33d-366a-4f60-996a-0238752b07b1> (13.05.2015).
48. Reformierakonna kodulehekülg. „Reformierakonna ajalugu.“ <http://www.reform.ee/ajalugu>. (10.05.2015)
49. Riigikogu. „Stenogramm 8.02.2012.“ <http://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201202081300#PKP-9717>. (15.05.2014)

50. Silm, Sander. (2012). „Kõik Tartusse ja Tallinnasse ACTA vastu protestima.“ *Õhtuleht*, 6. veebruar <http://www.oh tuleht.ee/463381/koik-tartusse-ja-tallinnasse-acta-vastu-protestima> (13.05.2015).
51. Sõerunurk, Sigrid. (2005). *Poliitilise skandaali konstrueerimine Postimehes välisministeeriumist kadunud dokumentide juhtumi näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
52. Tankler, A. & Vahter, T. (2014). „Ekspressi suur lugu: Mis juhtus Siim Kallasega tegelikult?“ *Eesti Ekspress*, 20. märts <http://ekspress.delfi.ee/news/paevauudised/ekspressi-suur-lugu-mis-juhtus-siim-kallasega-tegelikult?id=68275797> (13.05.2015).
53. Teder, Merike (2012b). „Ansi: Meikari väited vajavad kontrollimist.“ *Postimees* 22. mai <http://www.postimees.ee/849572/ansip-meikari-vaited-vajavad-uurimist> (13.05.2015).
54. Teder, Merike. (2012a). „Michal ja Lillo lükkavad Meikari väited tagasi.“ *Postimees*, 22. mai <http://www.postimees.ee/849658/michal-ja-lillo-lukkavad-meikari-vaited-tagasi> (13.05.2015).
55. Teder, Merike. (2012c). „Riigiprokuratuur alustas Meikari väidete kontrollimiseks kriminaalmenetlust.“ *Postimees*, 22. mai <http://www.postimees.ee/849684/riigiprokuratuur-alustas-meikari-vaidete-kontrollimiseks-kriminaalmenetlust> (13.05.2015).
56. Teder, Merike. (2012d). „Kristen Michali ja Kalve Lillo avaldus“ *Postimees*, 15. oktoober <http://arvamus.postimees.ee/1006886/kristen-michali-ja-kalev-lillo-avaldus> (13.05.2015).
57. Thompson, John B. (2000). *Political scandal: power and visibility in the media age*. Cambridge: Polity Press.
58. TNS EMOR „Erakondade toetusreitingud.“ <http://www.emor.ee/erakondade-toetus/>. (10.05.2015).
59. Traks, Kristina. (2012). „Perekond Rosimannust ahvardab hiigelhagi.“ *Postimees majandus24*, 27. november <http://majandus24.postimees.ee/1054560/perekond-rosimannust-ahvardab-hiigelhagi> (13.05.2015).
60. Vahter, Tarmo. (2012). „10 kuud Silvergate'i – skandaali kroonika.“ *Eesti Ekspress*, 15. november <http://ekspress.delfi.ee/news/paevauudised/10-kuud-silvergatei-skandaali-kroonika?id=65265816> (11.05.2015).
61. Vedler, S. & Filippov, J. (2012). „Keskkonnaministri „süütud“ e-kirjad.“ *Eesti Ekspress*, 6. detsember <http://ekspress.delfi.ee/news/paevauudised/keskkonnaministri-suutud-e-kirjad?id=65365166> (13.05.2015).
62. Vedler, Sulev. (2014). „Siim Kallas: olen valmis peaministriks hakkama.“ *Postimees*, 11. veebruar <http://www.postimees.ee/2693462/siim-kallas-olen-valmis-peaministriks-hakkama> (13.05.2015).

63. Veskioja, Risto. (2015). „Prokuratuur selgitab Autorollo uurimist: mentlejad nägid ette, et Rosimannused ei pruugi tunnistajatenä sisulisi ütlusi anda." *Delfi*,“ 26. veebruar <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/krimi/prokuratuur-selgitab-autorollo-uurimist-menitlejad-nagid-ette-et-rosimannused-ei-pruugi-tunnistajatenä-sisulisi-utlusi-anda?id=70887313> (13.05.2015).
64. Vihalemm, Peeter. (2004). *Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965 – 2004*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
65. Williams, Robert. (1998). *Political Scandals in the USA*. Chicago: Fitzroy, Dearborn Publishers.
66. Yankova, Gregana. (2005). *Media Scandals and Government Popularity: How democracies manage political responsibility*. PhD Candidate, Harvard Univerisity, Government Department.